

ובהחזרת בחיים

גיליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק רביעי: שנות בראשית סוערות בבית רבי משה די אבילא

אף רבינו ה"אור החיים" כתב על גיסו זה: "וש"ל שם קנה לו תלמיד הגון אשר למדו חכמה וזכה בו בזה ובבא ה"ה ידי נפשי אחי וראש החכם השלם שארי הרב המחבר ספר און שמואל וספר כתר תורה". וילך רבי שמואל די אבילא נכד הרב ותלמידו, הלוך וגדול בתורה ובכל מידה נכונה, עד כי גדל מאד.

כשנתיים ומחצה ישב רבי חיים הזקן עם משפחתו בבית רבי משה די אבילא במקנס עד אשר שבה חמת אף מושל סאלי, וכאשר שב לביתו ולנחלתו בשנת תס"ח דבקו תלמידים רבים בנכדו ותלמידו המובהק רבי שמואל די אבילא והוא היה להם לרב ולמורה דרך. גם אביו של רבי שמואל, הוא רבי משה די אבילא שהיה מרביץ תורה לרבים, כבר בא בימים, והרגיש כי אין בכוחו לשאת את משא העם כמימים ימימה. משראה את בנו והנה הוא כלי מחזיק ברכה ועטרת תפארת למרות גילו הצעיר, עמד ומינה תחתיו והוא היה לדרשן העיר מקנס ומנהיגה, שכל צרכי הקהילה מוטלים עליו. על פיו יצאו ועל פיו יבואו בני מקנס כולה.

תחת יד המלך העריץ

כללו של דבר, החיים תחת שלטונו האיום של מולאי איסמעאיל, חיים מלאי יגון ואנחה שמחו שמחה מעל כל פנים היו. גזרותיו הבלתי פוסקות דיכאו את יהודי מרוקו עד לעפר, וגם רוששום לחלוטין. גם אחרי שנת תס"ה, עת הורגשה הקלה מסויימת, עדיין הוטלו על היהודים מיסים שונים ומשונים, הן על הציבור כולו והן על יחידים ממנו. לא אחת הוצאו להורג יהודים, ובפרט כאלו מבין עשירי הקהילה, על לא עול בכפם, באכזריותו של מולאי איסמעאיל כי רבה.

זא ולמד מדברי רבינו המבצבצים זעיר פה זעיר שם בפירושו, עד כמה היה מצב בני ארצו רע ומר בימיו.

הן בראשית פירושו לתורה, בבראו את הפסוק "וחשך על פני תהום", כותב הוא:

"ירמוז על הגלות המר אשר אנו שקועים בתהום אשר אין לו סוף, זה לנו אלף ותרע"א שנה, ולא די אורך הגלות אלא חושך... לשיעבוד העמים וכובד עול המסים עד כי חשך משחור תארם, זה רודה וזה מרדה, אשרי מי שלא ראה, ובפרט במערב שלנו!" החיים תחת שלטונו, שנמשך עשרות בשנים, היו קשים, מרים, ובלתי נסבלים. על אף כל זאת, ולמרבת הפלא, שגשגה אז התורה בכל רחבי מרוקו וגדולי תורה קמו בקרבה, בבחינת "תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי!"

פרק חמישי: במסילה העולה עמל תורה אינסופי

גם מששבה משפחת רבי חיים בן עטר הזקן לביתה שבסאלי, לא מש חיים הצעיר מאהלו של סבו ש"בין ברכיו גדל ובחיקו ישב לשאוב מדרכים הטובים", כלשונו. שקידתו, חסידותו ופרישותו מנעוריו, היו לשם דבר; והוא עלה והתעלה לפסגות רוחניות עילאיות. גם כשרונותיו העילויים עמדו לו לעלות בתורה כאחד הגדולים אשר בארץ. אף בתעניות וסיגופים הרבה, ולעיתים צם משך יומיים ויותר ברציפות.

כבר משחר ינקותו, אימץ רבינו לעצמו את דרך הלימוד שלו, אותה קיבל ככל הנראה מזקנו, מורו ורבו. ארבעה היו יסודות דרכו בלימוד, לאורם צעד כל ימי חייו, כפי העולה מהקדמותיו לספריו, אותן כתב בתקופות שונות בחייו, ותמיד שב ושנה בהן את אותם העקרונות.

המשך שבועי הבא

פניני אור החיים

נדב ואביהוא גדולי עולם

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אַהֲרֹן בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה' וַיָּמָתוּ: (ויקרא טז א)

פרשת השבוע היא הקריאה של יום כיפור. בתחילת הפרשה אומרת התורה "אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה', וימותו".

נדב ואביהוא גדולי עולם היו, עליהם נאמר "בקרובי אקדש".

המילים "בקרבתם לפני ה'" נראה כמו פירוש המעשה אשר עליו נגזרה עליהם מיתה. אך האור החיים הקדוש מוצא בכך רמז נאה למעלתם הגדולה, וכך הוא מפרש:

"בקרבתם לפני ה'", מפני שהם היו קרובים כל כך אל ה', וצדיקים הקב"ה מודקק עימם כחוט השערה לגדל מעלתם. זה גרם לכך, "וימותו".

למעשה, אומר האור החיים הקדוש, הציווי המפורש לכך היה רק אחרי שמתו נדב ואביהוא, אלא שאצל צדיקים כה גדולים, גם דבר קטן - ייחשב לדבר גדול.

המיאוס שבעברתה!

וַתֵּן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גְּרֻלוֹת גֹּרֶל אֶחָד לַה' וְגֹרֶל אֶחָד לְעֵזָאוֹל: (ויקרא טז ה)

בעבודת יום הכיפורים המובאת בפרשה, יש מצוה להביא שני שעירים, אחד יעלה לקרבן, והשני ישלח לעזאזל.

מביא על כך האור החיים הקדוש משל נאה, למלך שבדק את בגדי בניו.

ראה המלך כתם באחד הבגדים, שפשף המלך את הכתם והעבירו מעל הבגד. אך מה עושה המלך כשרואה בגד שהוא מלוכלך בלכלוך רב. במקרה כזה, נותן המלך את הבגד לאחד מעבדיו, אדם שרוחק מהממלכה ויגעוניה, לכוה אחד לא יפריע גם לכלוך רב.

המלך - הוא הקב"ה. השעיר שעלה עליו הגורל לה, מכפר על טומאת מקדש וקדשיו. עוונות אלו זקוקות לכפרה, אך אינן בדרגת מיאוס.

אך השעיר שעלה עליו הגורל לעזאזל, נושא את כל עוונות בני ישראל, קלות וחמורות, ועבירות הן מיאוס גדול!

הכפרה תהיה על ידי אחד מהרחוקים מהמלוכה, אחד שהוא אבן עבד המלך והמלך משתמש בו, אך לא בארמון, כי אם הרחק הרחק.

ומה אנו למדים מהמשל שמביא האור החיים: שעבירה אינה סתם דבר אסור. זה מאוס ומבזה לפני הקב"ה.

אוהבי ה' - שנאו רע!

אל תביאנו לידי נסיון

כַּמְעַשָּׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יֹשְׁבֹתָם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וְכַמְעַשָּׂה אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבְחַקְתֶּיהֶם לֹא תִלְכּוּ: (ויקרא יח א)

כל מצוה, אומר האור החיים הקדוש, יכול האדם לעשותה, אם רק ירצה.

לאכול מצוה, לשבת בסוכה, לתקוע בשופר. וכן במצוות לא תעשה, לא לאכול מאכלות אסורות, לא לחלל שבת וכיוצא בזה.

אבל העבירות המנויות בסוף הפרשה, "כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה, וכמעשה ארץ כנען", עבירות מגונות אלו עלולות להכריע את האדם, הוא פשוט לא מצליח לעמוד בפניהם.

ומהי העצה? לא להניע לידי נסיון! לשמור על העיניים והמחשבה. אחרי שרואים מה שאסור, חושבים מה שאסור, המצב בישי.

ומי שנכשל חלילה וחס, האם אבדה תקוותו, האם אין לו יותר סיכוי.

אומר האור החיים הקדוש, זו הדגשת התורה, "כמעשה ארץ מצרים, אשר ישבתם בה" למרות שהייתם שם בין גויים חוטאים, "וכמעשה ארץ כנען" גם במקומות בהם יש השפעה כנענית, ואם כך יחשוב האדם כי אבדה בחירתו והוא כבר שבוי בידי יצרו חלילה, לא כך הדבר!

למרות הכל יש יהודי כח להתגבר. ולכן פותחת פרשה זו "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם - אני ה' אלוקיכם!

אתם עמו של הקב"ה. ויש לכם כח להתגבר.

זהירות מופלגת ממאכלות אסורות

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: כַּמְעַשָּׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יֹשְׁבֹתָם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וְכַמְעַשָּׂה אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבְחַקְתֶּיהֶם לֹא תִלְכּוּ: (ויקרא יח ב-ג)

קורה ואדם חש שהוא יורד מאיכותו, הוא מרגיש שנכנסו בו מידות רעות, שהמוזג והתכוונות שלו נהפכות מטוב לרע, והוא אינו יודע מה קרה לו.

המשך בעמוד ג'

ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

בקרבכם לפני ה'

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן
בְּקִרְבָּתְכֶם לִפְנֵי ה' וַיִּמָּתוּ (ויקרא טז א). פירש רבינו
ה'אור החיים' הקדוש זיע"א: דבר ה' למשה
דרך מיתתו, שהיתה על זה הדרך 'בקרבכם
לפני ה'". פירוש, שנתקרו לפני אור העליון
חיבת הקודש וזוהו מתו, והוא סוד הנשיקה
שבה מתים הצדיקים, והנה הם שוים למיתת
כל הצדיקים, אלא שהפרש הוא שהצדיקים
הנשיקה מתקרבת להם ואלו הם נתקרו לה,
הוא אומר 'בקרבכם לפני ה'". ואומר 'וימתו'
בתוספות וא"ו, רמז הכתוב הפלאת חיבת
הצדיקים, שהגם שהיו מרגישים במיתתם לא
נמנעו מקרוב לביקות נעימות עריבות יידות
חיבות חשיקות מתיקות עד כלות נפשותם
מהם, והבן.

ועוד כתב רבינו ה'אור החיים' הקדוש זיע"א
בפרשת בחקותי (שם כו יא) וזה לשונו: ובעת
פטירת הצדיק יקרב אורו יתברך לפני האדם,
והוא סוד מיתת נשיקה, וזוהו יהיה כשוכב, והוא
אומר 'ושכבתם', כמו שנאמר באבות שכיבה.
וסוד הדבר כי הנפש כשמרגשת בקריבת אור
הנערב אצלה תכסוף ותנתק ממקומה להדבק
בשכינה, ולעוצם התאוה יתרבה העריבות
על הרגשת הפרידה ולא תרגיש בו, ולא ישאר
ההרגש אלא מהערב, ועיין מה שכתבתי
בתחילת אחרי מות. וכל השגה זו תסובב עסק
התורה והמצות, והוא מאמר הכתוב (קהלת ה יא)
'מתוקה שנת העובד', השיגה היא יציאת הנשמה
מן הגוף, שהעובד את ה' ועוסק בתורה ובמצות
מתוקה לו יציאת הנשמה על אופן האמור.

ותוספת נאה על כך הביא הרה"ק רבי ישכר
דוב מבעלזא זיע"א לפרש דברי המדרש, שלא
מתו בני אהרן כי אם בשביל שלא לבשו בשעת
עבודה במעיל, וזה פלאי. ואמר בנועם שיחו:
דהנה בפרשת תצוה כתיב 'ופעמוני זהב בתוכם
כסיה וגו' והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו
בבואו אל הקודש', פירוש, דמשום הכי היה
צריכים להפעמונים, משום דכשנכנס הכהן גדול
לפני ולפנים היה מקדש את עצמו כל כך להדבק
בהקב"ה עד שהיה יכול להתבטל מהמציאות
לגמרי, משום הכי היו הפעמונים מעוררים אותו,
שלא תצא נשמתו מתחת גודל הדביקות. הנה
כתב ה'אור החיים' הקדוש על הפסוק 'בקרבכם
לפני ה' וימתו', שעל ידי שנתקרו ונתדבקו
כל כך בהקב"ה על ידי זה יצאה נשמתם מרוב
דביקות. וזה כוונת המדרש, שלא מתו כי אם
בשביל שלא לבשו המעיל, היינו דאם היו
לובשים המעיל שהיו בו פעמוני זהב אז היו
מתעוררים על ידי זה ולא היתה נשמתם יוצאת.

וכבר כתב השלי"ה הקדוש (פרשת שמיני תורה
אור' מספר תוי"כ ג): דביקות הגדול שהיה להם
לנדב ואביהו, כענין 'ואל אצילי בני ישראל וגו'
ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו' (שמות כד יא),
ועל כן מתו, מרוב הדביקות נדבקה נשמתם באש
הקדושה הנסתר והנעלם. ועל זה רמז 'בקרבכם
לפני ה' וימתו', דהוה ליה למימר 'בהקריבם'
ומה זה 'בקרבכם', אלא קרבכם בהשגה,
ונתקיים בהם יקר בעיני ה' המתה לחסידיו
(תהלים קטו טו).

גם הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זיע"א דיבר
בזה בספר 'זרע קודש', וביאר הכתוב לפי

דרכו: 'אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני
ה' וימתו', יש להבין הפל, כי באמת הצדיקים
מוסרים נפשם בכל עת לו יתברך, רק בבחינת
רצוא ושוב (יחזקאל א יד), ובני אהרן היה איזה
דבר המעכב אחר שהיה להם דביקות גדול
בו יתברך מלחזור הנשמה בתוך הגוף, ונמצא
התחלת המיתה היתה כמו אצל שאר צדיקים
בהדביקות, רק אחר כך נמשך מיתה אמיתית,
וזהו שכתוב 'אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם
לפני ה'". כדרך הצדיקים, 'וימתו' נעשה אחר כך
באמת מיתה, שלא חזרה נפשם לגופם.

מי יוכל לתאר את הקדושה ששררה במחיצתו
של הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א
ביום השבת. ואכן כפי שסיפר הרה"ק רבי
יחזקאל מקוזמיר זיע"א, נוהג היה הרבי רבי
אלימלך בעת קדושתו כתר במוסף של שבת
לקחת בידו את שעונו ולהביט עליו. והסבירו
תלמידיו הקדושים, כי מחמת גודל האור
והמתיקות שחש היה באותה שעה עד כלות
הנפש, קרובה היתה נשמתו הקדושה להיפרד
מתוך גופו הקדוש ולשוב לצור מחצבתה העליון
מבלי שוב, לפיכך מוכרח היה לאחוז בידו חפץ
גשמי ולהתבונן בו, ובכך עלה בידו להחזיק את
הנפש ולהותירה בתוך הגוף ('צנתרות הזהב' ח"ג
פרק ל).

פעם בשבת קודש בסעודה שלישית ישב רבינו
הקדוש הרבי רבי אלימלך זיע"א בדביקות
עצומה ממש בהתפשטות הגשמיות, וכשראה
זאת הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זיע"א
פחד מאד שהרבי רבי אלימלך לא יגוע חס
ושלום מגודל הדביקות, התחיל הראפשיצער
לדפוק בהשלחן לבלבל את הרבי רבי אלימלך
מהדביקות, וגם אמר: כתוב 'ממקומו הוא יפן
ברחמי לעמו', אין הימל איז דען דא בעזעמעט
מען זאל קערן [וכי יש בשמים מטאטאים
לטאטאות, כי יפן פירושו באידיש קערן, וקערן
באידיש הוא גם לטאטא הבית]. והרבי רבי
אלימלך נתעורר מהדביקות, והראפשיצער רב
זיע"א ברח לחוץ מפחד. והרבי רבי אלימלך
שלח אחריו שיבוא, וכשהגיע שאל אותו הרבי
רבי אלימלך היתכן שבלבל אותו בילוש
סעודות, אמר הראפשיצער רב, אנחנו צריכים
את רבינו בזה העולם, אמר לו הרבי רבי אלימלך
'יישר כח', וכיבד אותו לברך ברכת המזון ('אוצר
ישראל' מערכת הרה"ק ר' אלימלך מליז'ענסק אות נג).

כיסוי הדם

וַאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר בְּתוֹכְם אֲשֶׁר
יִצוּד צִיד חַיָּה או עוֹף אֲשֶׁר יֶאֱכַל וְשָׂפָן אֶת דָּמוֹ
וְכִסְּהוּ בְּעֶפְר. כִּי נֶפֶשׁ כָּל בְּשָׂר דָּמוֹ בְּנַפְשׁוֹ הוּא
וְאָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל בְּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ
כָּל בְּשָׂר דָּמוֹ הוּא כָּל אֲקִלּוֹ יִכְרַת (ויקרא יז יג-יד).
ביאר רבינו ה'אור החיים' הקדוש זיע"א, כי בזה
נתנה התורה טעם למצות כיסוי הדם: וזוהו נתן
טעם למה צריך לכסות דמו, כי לצד שדמו היא
נפשו, מהמוסר לנהוג בו כבוד זה, כדרך שצוה
ה' לקבור אדם מת משום כבודו, וטעם שלא אמר
כדרך שאמר בהמה נפשו בדמו. אולי שהבהמה
יש לה נפש ויהי נחונה בדם, אבל חיה ועוף אין
להם נפש ובהמה אלא הדם הוא במקום הנפש,
בזה אינם באים על המזבח לכפר כבהמה וזלת

תורים ובני יונה, וגם המה אין בדמם הזאה על
המזבח אלא מיצוי כשמולק.

וכיוצא בזה כתב רבינו הרדב"ז בספרו 'מצודת
דוד' על טעמי המצוות (מצוה רד): טעם מצוה
זו לפי הפשט הוא מה שכתבנו באיסור אכילת
הדם, כי הוא הדם היא הנפש ומצוה לקבורו
ולהסתירו כמו שהנפש נסתרת בגוף, ולכן צריך
עפר מלמטה ומלמעלה כעין קבורה, הרי הבשר
נאכל והדם היא הנפש נקבר.

מבואר כאמור שיסוד קבורת האדם הוא מאותו
שורש של כסוי הדם, ובשל כך שלא נהגו
כבוד בזכריה, לכל הפחות לקבור את דמו כמו
שעושים בכיסוי הדם לצבי ואיל, הוא זה שהביא
את הקטרוג, ואילו אכן היו מכסים את הדם היה
יכול לעורר רחמים על ישראל.

כתב הרה"ק ה'פלא יועץ' זיע"א (ערך שחיה):
ויזהר השוחט מאד במצות כסוי הדם וברכתה.
וגם לזאת אגיד לדור, שראיתי שוחט אחד שחלה
את עיניו בחולי ארוך עד שנפל למשכב ומת.
ובא בחלום לנערה אחת מן העיר, שזה השוחט
שחט פעם אחת עוף אחד ולא כיסה את דמו,
ובאותו דם עוף היה מגולגל נפש איש ישראל
והיה מוכן ליתקן על ידי מצות הכסוי, ולפי שלא
כיסה הדם נשאת הנשמה נודדת ולא מצאה
מנוח, ובעבור חטא זה בא לו זה החולי בעיניו.

הגדתי היום מעשה זה לפי שיש הרבה שוחטים
בומננו שאין מצות חיבות עליהם ומקילים
במצות כסוי הדם, ישמעו זאת ותסמר שער
ראשם ויחדר השוחט בבואו לשחוט בחושט
זאת, כי לפעמים שוחט השור מכה איש ומה טוב
לשוחט שיקדים תפלה שלא תצא תקלה מתחת
ידו ושיזכה לתקן נפשות המגולגלים.

בצעירותו ישב הרה"ק רבי יצחק אייזיק סאפרין
מקאמרנא זיע"א בבית המדרש קודם תפילת
שחרית והגה בספר 'פרי עץ חיים', בשער חג
המצות. באותם הימים היה מצוי בקאמרנא אדם
נכבד בעיניו והיה מחשיב עצמו למקובל גדול,
ולא מצא חן בעיניו שהרה"ק מקאמרנא לומד
ספר זה, ובא לבית המדרש וסיפר לשומעיו:
שמעתי היום את בנו של הרב שלומד בתוך
ספר הקבלה 'פרי עץ חיים', ובעוד שהיה כתוב
שם 'מוחין דקטנות' היה אומר 'מוחין דקטניות',
ונעשה שחוק גדול כמוכן. בתוך כך בא אביו
הרה"ק רבי אלכסנדר סענדר סאפרין, רב העיר,
להתפלל. וניגש אליו אחד מבאי בית המדרש
וסיפר לו את שאירע, כך וכך היה מעשה, וחרה
לו מאד על הבזיון שעשה לבנו על לא עוול
בכפו.

לאחר כמה ימים קנה הרה"ק רבי אלכסנדר
סענדר עגל כדי לשחטו לכבוד החג. כשבא
השוחט לביתו, ביקש את השמש שילך בשליחותו
לאותו מקובל לאמר לו: היות שהרב רוצה עתה
לשחוט עגל לכבוד החג, הרי הוא שליחו לכבוד
בכיסוי הדם של העגל. והמקובל בא לפי תומו,
וכאשר שחט השוחט לקח המקובל את העפר
ורצה לעשות הברכה על כיסוי הדם. שאל אותו
רבי אלכסנדר סענדר: וכי דם עגל צריך כיסוי?
נבהל אותו מקובל מאד, והרה"ק רבי אלכסנדר
סענדר הוסיף ואמר לו: דע כי בני אין לו מוחין
דקטניות, רק כבוד מעלתו...

אין לו הסבר מה קרה פתאום. ומה באמת קרה?

כותב האור החיים הקדוש בשם האר"י הקדוש:

בכל מאכל יש ניצוצות, יש נפשות שנדבקות במאכלים, לגולים וכל מיני דברים שגבוהים מהשגתנו. אדם אבל מאכל מסוים שהיה בו נפש או ניצוץ רע, והואכל נעשה חלק מהאדם. הוא מקבל את התכונות הרעות שנדבקו בו. נראה ואיום.

העצה לכך היא להיזהר ולהישמר מכל מה שהקב"ה אומר לנו לא לאכול. להקפיד ביתר שאת על כשרות המאכלים, לא להיכשל הלילה בזה.

אדרבה, אדם שאוכל רק דברים כשרים ומותרים, יתגבר בו החלק הטוב.

וכמו שדוד המלך אומר "לעשות רצונך אלוך חפצתי", ואין יתגבר בי הרצון לטוב, ותורתך בתוך מעי, ע"י שאכלתי רק מאכלים המותרים על פי התורה.

נר לרגלי דבריך

את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלהיכם: (ויקרא יח ד)

האם ניתן לדמיין רכב ללא אורות... בלילה... בכביש חשוך...

אומר לנו האור החיים הקדוש, אחרי אריכות ימיו ושנותיו של האדם, הוא נקרא ללכת לדרך רחוקה... הוא צריך משהו שיאיר לו את הדרך.

אם הוא רשע, שלמה המלך אומר במשלי 'דרך רשעים כאפילה'.

אך מי שזכה לתורה ולמצוות, על זה נאמר 'נר לרגלי דבריך, ואור לנתיבות'.

התורה והמצוות הן גם נר וגם אור. יש מעלה באור, שמאיר את כל המרחב, ויש מעלה בנר שמאיר את סביבתו באופן ממוקד, וכמו שצריך נר לבדיקת חמץ, לראות בכל סדק וחור.

אומר האור החיים הקדוש, זה מה שכתוב בפרשה "את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו ללכת בהם". הכוונה בהליכה זו, לאותה דרך רחוקה, אחרי מאה ועשרים שנה. דרך בה מאירים התורה והמצוות.

לא מדלגים על אף מצוה

אל תטמאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים אשר אני משלח מפניכם: (ויקרא יח כד)

למה לא גילה לנו הקב"ה אלו מצוות גדולות יותר. הרי אם היינו יודעים שמצווה פלונית גדולה ביותר, היינו משקיעים בה את כל כוחנו, אם זו מזוזה, צדקה, או מצווה אחרת.

מבאר האור החיים הקדוש כך:

לכל מצווה יש את הסגולות שלה ואת מה שהיא פועלת על תיקוני הנפש.

כל מצווה פועלת דברים אחרים. מה משנה לנו שמצווה פלונית יותר קטנה ממצווה אחרת. הסגולה הנמצאת במצווה זו, גם אם היא יותר קטנה, אך היא אינה כלולה במצווה הגדולה.

אי אפשר לוותר על שום מצווה.

וכפי ששלמה המלך אומר בספר הקהלת:

כל אשר תמצא ידך לעשות בכוחך, עשה:

אנג'לס. בימים ההם טרם היו מטוסים לנסיעות פנים בתוך ארה"ב, כך שנסיעה מניו יורק עד ללוס אנג'לס ברכבת ארכה קרוב ליומיים. ביום רביעי אחה"צ עלה אבי על הרכבת הנוסעת לכיוון לוס אנג'לס, ובאמצע הנסיעה נזכר ששכח לקחת עמו את הלחם והחלות שאחותו הכינה עבורו, ונאלץ להסתפק במקצת הירקות והפירות שהיו ברשותו. קרוב לארבעים ושמונה שעות נסע ברכבת, רעב ותשוש מהמסע הארוך. לקראת יום שישי בצהריים הגיע לביתו של הרב המארח. הרב קיבלו בכבוד, הראה לו את חדרו המיועד שהכין לכבודו. כמו כן הכניסו למטבח והציג בפניו את התבשיל המיוחד שהכינו לכבודו: אווז צלוי מתובל היטב שריוח הנעים ממלא את חלל המטבח. אבא זצ"ל הודה להרב על כל הטרחה שטרחו למענו, ובמיוחד על המעדן שהכינו לכבודו. אך אמר: צר לי לאכזב אתכם, לא אוכל לטעום מהאווז, כי קיבלתי על עצמי שלא לטעום מאכלי בשר בשום מקום, למרות שאינני מפקפק חס וחלילה בכשרותו והידוריו של הרב דמתא, אך מטעם 'לא פלוג' אין באפשרותי להפריע את קבלתו. הרב ששמר על גינוני הכבוד הסמיך ובתוכו רתח מזעם, ותיכף ומיד פסק שאם האורח הנכבד לא מתכוון לאכול מהאווז הצלוי, אזי דינו שלי האווז להכנס להקפאה להזדמנות אחרת, ונימוקו עמו שאין זה מן הנימוס כי בעל הבית יתענג בתענוגים בברבורים ותרגולים מפוטמים והאורח יתבונן מן הצד. אבי ניסה לשכנעו שלא ישים לב אליו והוא מוותר על כבודו אך לא שיכנעו במאומה.

בליל שבת כשעמד בתפלה אחז אותו בולמוס רח"ל והיה על סף התעלפות. הוא התאמץ בכל כוחו ואחז בכסאו שלא ליפול. לאחר שחזר לבית הרב עשה קידוש ונטל ידים לסעודה והנה נכנסה הרבנית ובינתה על השולחן מגש ענק ועליו דג מבושל בשמנת, ערוך בטוב טעם. ואז החלו חיבוטי הנפש: אוי, רבונו של עולם, מה עושים? לאיזה מצב קשה נקלענו, אוי, איזה נסיון קשה הגיע אליי. הלוא במשך כל השנים הוא עמד במבחן ולא נגע בשום מאכל בשרי או מאכל חלבי, והנה כאן מה יעשה: אם יאמר מלה אחת בקשר לאכילת הדג, אזי ברור לו כשמש מה יהיו התוצאות. ולאידך גיסא, אולי בכל זאת יוותר הפעם באופן חד פעמי על הקבלה. המחשבות התרוצצו לכאן ולשם, אך תוך דקות ספורות אבי הגיע לידי החלטה ברורה וחזקה, ואמר לעצמו: אם מקבלים הנהגה וקבלה צריכים לדאוג לקיים את כל מקום ובכל מצב, וזאת למרות שידע היטב מה עתיד להתרחש בעקבות דבריו. אבא קם מכסאו וביקש את רשות הדיבור. וכך אמר: ברצוני לבקש מחילה וסליחה מהרב והרבנית, אולי תרגישו נפגעים בכבודכם, אבל מה אעשה ואינני יכול לחזור מהרגלי, והקבלה שקיבלתי היא לא לאכול מאכלי בשר וגם לא לאכול מאכלי חלב... ברגע הראשון נותרו הרב והרבנית המומים. אך במהרה קפץ הרב ממקומו כאלו הכישו נחש, איבד את העשתונות והחל להטות דברים קשים כנגד אבא. לא עזרו שום דברי הצטדקויות ובקשת סליחה. אבא נאלץ לעזוב את הבית בבושת פנים. הוא התחנן שרק יורשה לו לברך ברכת המזון על הכזית שאכל, וכך עזב את הבית ויצא לרחוב השומם. שם הרים עיניו לשמים והודה להקב"ה שעמד בנסיון הקשה, וכדי לחזק את רוחו וחזר ושינן לעצמו המלים שחשב באותה רגעיים לפני שאמר מה שאמר: אם מקבלים הנהגה צריכים לקיימה בכל מקום ובכל מצב (לב ישראל, פרשת בראשית).

(מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הצדיקים ליבם מסור בידם

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם. כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו. את משפטי תעשו ואת חקתי תשמרו ללכת בהם אני ה' אלהיכם (ויקרא יח ב-ד). מפרש רבינו ה'אור החיים' הקדוש זיע"א, שרמזו כאן את מעלת הצדיקים שליבם מסור בידם ויכולים הם להתגבר על תאוותם בכוח השכל, שהוא הנשמה, אולם הרשעים הם מסורים ביד ליבם, ועל כרחם עליהם לעשות כרצון ליבם. ואלו דבריו: ולצד שיאמר אדם כי אין מעצור ברוחו בדבר זה, לכן הקדים ה' בתחלה דברו הטוב ואמר 'דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אני ה' אלהיכם', כי הן אמת במין אנושי וזאת ישראל ישנו בטענה זו כי לא ימצא בכוחו למונע עוצם חשקו ממנו, מה שאין כן אמת בני ישראל לצד היותי ה' אלהיכם והיא השגה אלהות בכח האלהי ינוצח כח הטבעי גשמי, כי הצורה תשלוט בחומר כשיסכים איש ישראל להתדבק בה' אלהיו ישלוט בטבעו, והוא כמאמרם ז"ל (ב"ר ל"ד י) שאמרו הצדיקים לבם מסור בידם והרשעים הם מסורים ביד לבם. הכוונה בזה כי החפץ והחשק ישנו בלב האדם והרצון הוא במוחו, והם ב' מדרגות שנתן האדון בבני אדם וכשתודמן לאדם דבר ערוה הלב חומדה ואין גמר בחימוד זה ויכול הרצון התלוי במוח למונע החפץ ולא יעשנו הגם שיחמוד, הלא תמצא בבני אדם שמקבלים תענית הגם שהחפץ יתגבר בהם לאכול יבא הרצון וימנענו וכן על זה הדרך. וצדיקים תמיד מתנהגים כסדר זה ולבם מסור בידם שהגם שיתאו תאוה בלבם יבחר השכל שהיא הנשמה ואם ישנו באזהרה מה' או מכללי התינוב ישלול הרצון בו וימנע החפץ הגם שישנו. אבל הרשעים הם מסורים ביד לבם לכל אשר יבא החפץ בלב לא ימנעו הרצון, ואולי כי אין להם נשמה או שכבר פגמוה ונכנעת היא לפני הרוח שבלב. ולכן אמר ה' 'כי אני ה' אלהיכם', פירוש, להיות שבחינת הנשמה בה ה' משרה אור שכינתו באדם בסוד 'אהל שכן באדם' (תהלים ע"ח טו), ומצד זה יש כח באדם לנצח החפץ לפני הרצון.

סיפר הגאון רבי ישראל גרוסמן זצ"ל: אבי מורי, הגאון רבי משה שניאור זלמן גרוסמן זצ"ל יצא לארצות הברית בשנת תרע"ח בשליחות חכמי ורבי ירושלים כבדי לעורר את אחינו בני תופץ לארץ להושיט יד ועזרה למוסדות התורה והחסד בירושלים. בהגיעו לאמריקה הוא נוכח לראות שמצב הכשרות לוקה בחסר. בימים ההם עדיין לא היתה מערכת כשרות מאורגנת כיאות. ביודעו שיצטרך לנדוד ממקום למקום ברחבי ארצות הברית ולא בכל מקום יוכל להשיג מאכלים כשרים למהדרין מן המהדרין, עמד וקיבל עליו קבלה חזקה ואיתנה לא לטעום על אדמת ארצות הברית לא מאכלי בשר ולא מאכלי חלב. וכך במשך השנים הארוכות שבהם התגורר בארצות הברית לא נכנס לפני שום מאכל בשרי, ואף טיפת חלב לא טעם כל השנים הללו. לצורך קיומו הסתפק בשמן זית שהביא עמו מארץ ישראל, ואילו לחם וחלות היתה אופה עבורו אחותו החשובה מרת חיה ע"ה. הרבה נסיונות עברו עליו בעומדו על דעתו לא לחרוג מגדרו ולא להפריע את הקבלה שקיבל על עצמו. לפעמים פגע הדבר בכבודו האישי ולפעמים במטרת בואו. פעם אחת הוזמן לשבות בקהילה חשובה בלוס

מתיבתא אור החיים

ולהלך מעיר לעיר לטרוף טרף וכדומה בכל אבר ואבר והכל תיקונו של עולם הוא כי בכל דבר ודבר יש מצוה כמו שאיתא בליקוטי תורה ומפני זה כל ישראל ערבים זה בזה (סנהדרין כז:). ועל כן כשאחד מישראל חוטא מגיע הפגם גם לשאר ישראל חבריו שקרובים הם לחטוא ח"ו מפני שגוף אחד הוא ואם אבר אחד מתקלקל וכואב, כל האברים מרגישים הכאב, ומכל שכן אם הראש לחלי שכל האברים מרגישים כי הראש הוא כללות הגוף כידוע. ועל כן אם הצדיק גדול הדור ח"ו בא לו לפעמים איזה חטא אפילו בשוגג או במחשבה קלה יגיע הפגם אל דורו שהאיש ההמוני יחטא עבור זה במעשה ח"ו כי לפי ערך גסותו כן פגמו וכן האיש ההמוני אם פוגם במעשה יגיע הפגם לראש הדור לפגם במחשבה קלה לפי ערך דקותו, ולזה אמר ר' טרפון כשהמוכיח אומר לחבירו טול קיסם מבין שיניך כלומר שהקיסם הוא הפגם הקטן במחשבה שבי, הוא מבין שיניך כלומר עבורך לפי שאתה פגמת במעשה ועל כן טול אתה, והוא משיב טול קורה מבין עיניך כלומר שהקורה הוא עבירה גדולה במעשה שבי הוא מבין עיניך לפי שאתה פגמת במחשבה. ומכל שכן בברכה במעשה הטוב כשהצדיק עושה מעשה הטוב במעשה לעבודת שמו יתברך באמת ממילא נמשך קדושה וטהרה לכל הגוף לכל דורו שכולם יגיע להם מחשבות קדושות הרהורי עבודה הרהורי תשובה הרהורי אהבה ויראה לשמו יתברך. וכאשר נאמר בשם הבעש"ט ז"ע ועל כל ישראל על אומנם ז"ל (שבת נד:). כל מי שאפשר למחות באנשי ביתו וכו' באנשי עירו נתפס על אנשי עירו כלומר שיכול למחות ולמחוק מעליהם שלא יבואו לשום חטא ועוון על ידי המעשה הטוב שיעשה בקדושה וטהרה שיתמשך מזה קדושה לכל דורו וכו'.

והנה חז"ל אמרו (ויק"ר ב ט) למה נאמר אדם ולא נאמר איש וכו' ולפי דרכנו יתבאר, כי ארבעה שמות נקרא האדם, אדם איש אנוש גבר (וזהו"ק ח"ג מח.), והאדם היא למעלה מכולן שהוא בחינת 'אדמה לעליון' (ישעיה יד יד) (וכבר כתבנו במקום אחר שלפעמים הוא הפחות בבחינת ועפר מן האדמה). ולזה יאמר 'אדם' כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה' וגו', כלומר הצדיק שהוא בבחינת הראש וכל האברים נכלליו בו או הוא יתקרב לה' בקדושה וטהרה וכן כוונתו בקרבנו מן הבהמה לקרב וליחד לו המדות ושמות הקדושים וכל העולמות ביחודא שלים בבחינת אשה ריח ניחח לה' הנורה על עליית כל העולמות לאל עליון, אז כולכם תקריבו את קרבנכם שכל דורו נתקרב לאל המיוחד בהתקרבות ודיקות על ידי התקרבות והתמשכות הקדושה מהצדיק המתקרבת בקרבנו לה' כאשר ביארנו.

ישראל ערבים זה בזה בשביל שהם עם אחד, מה שלא תמצא בשום אומה שאינם עם אחד כמו שהם ישראל, ודומים לאדם אחד שאם יש מכה באחד מאבריו שכולם מרגישים בעבור שהם גוף אחד, וכן כאשר אחד מישראל עובר עבירה מרגישים בחטא זה כל ישראל, שהם כמו אדם אחד, כי הם עם אחד. וכאשר יש בידו למחות אז נתפס על כל הדור, שאז הוא דומה לאבר הראש כמו הלב, ואם אין אותו האבר פועל פעולתו והוא יוצא ממה שנברא לתת קיום אל שאר איברים, והרי כל המכשול תלוי בו במה שנברא אותו אבר לקיום הכל. ולפיכך כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נתפס על עון אותו איש כיון שיש בידו למחות, שכן סידר השי"ת שיהיה מקיים הכל, וכאשר אינו עושה מקלקל הכל, וכמו שתמצא באדם גם כן כי לפעמים מקבל אבר אחד קלקול ודבר זה גורם מכה וכאב לאבר הראשי. ע"כ.

וראה עוד בבאר מים חיים (פרשת ויקרא): גם יאמר אדם כי יקריב וגו'. לתרץ מה שפחת הכתוב בלשון יחיד אדם כי יקריב וסיים בלשון רבים תקריבו את קרבנכם, נראה כי כבר כתבנו במקום אחר בביאור אומרים ז"ל (ערכין טז:). אמר ר' טרפון תמה אני כו' אם אומר לו טול קיסם מבין שיניך אומר לו טול קורה מבין עיניך וכו' והוא כי ידוע אשר כל ישראל גוף אחד הן כמו שמוכא בדברי מרן הרב האר"י ז"ל, והצדיקים הגדולים שביניהם הם בבחינת הראש שעל כן נקראים ראשי בני ישראל כי המה בבחינת הראש שבגוף האדם ועל כן כל מעשיהם בתורה ועבודתו ומחשבות קדושות שהוא בבחינת הראש בדיבור ומחשבה. ויש בבחינת עינים הנקראים עיני העדה והם הם הצופים בבני ישראל כידוע ליודעים ויש בבחינת הידים והרגלים, ועל כן כל עשייתו במעשה במלאכה ובעבודה במעשי ידי אדם וברגלים לרוץ

כתב רבינו (ויקרא כ כב-כד): 'ושמרתם את' וגו'. טעם שהוצרך לומר פעם אחרת פסוק זה הגם שכבר אמר כן בפרשת אחרי מות (יח כו), נתכוון לומר שצריכין לשמור המצוות לבל יתבטלו בין מהם בין מזולתם, ובזה לא תקיא הארץ, הא למדת שאם לא יהיו נשמרים המצוות תקיא הארץ, גם השומרים על שלא מיחו בשלא שמרו.

ודבר זה מצינו כבר שאמרו חז"ל בשבת (נד:): רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו, בכוליה דסדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעילי רבי יוחנן, כל מי שאפשר למחות לאנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו נתפס על כל העולם כולו. אמר רב פפא והני דבי ריש גלותא נתפסו על כולי עלמא. כי הא דאמר רבי חנינא מאי (מתיבתא יעוציט) ג יד' 'במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו', אם שרים חטאו זקנים מה חטאו, אלא אימא על זקנים שלא מיחו בשרים.

וכן אמרו בעבודה זרה (ד:): אמר רבי אבא בר כהנא מאי דכתיב (בראשית יח כה) 'חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע', אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, חולין הוא מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע, ולא, והכתיב (יחזקאל כא ח) 'והכרתי ממך צדיק רשע', בצדיק שאינו גמור. אבל בצדיק גמור לא, והכתיב (שם טו) 'וממקדשי תחלו', ותני רב יוסף אל תקרי 'ממקדשי' אלא 'ממקודשי' אלו בני אדם שקיימו את התורה מאל"ף ועד תי"ו, התם נמי כיון שהיה בידם למחות ולא מיחו הו להו לצדיקים שאינן גמורים.

וראה עוד דברי רבינו בפרשת נצבים (להלן כט ט): ונראה כי כוונת משה בברית זה הוא להכניסם בערבות זה על זה, כדי שישתדל כל אחד בעד חברו לבל יעבור פי ה', והיו נתפסים זה בעד זה וכו'. ואמרו 'כולכם', פירוש, כולם יש עליהם עול זה, כל אחד לפי מה שהוא, על דרך אומרים ז"ל במסכת שבת כל מי שיש בידו למחות בכל העולם נתפס על כל וכו', וכל מי שיש בידו למחות באנשי עירו נתפס על אנשי עירו, וכל מי שיש בידו למחות בבני ביתו נתפס על וכו'. והוא מה שפרט הכתוב כאן ואמר 'ראשיכם' וגו', שכל אחד יתחייב כפי מה שיש בידו, 'ראשיכם' הם הגדולים שבכולן שיכולין למחות בכל ישראל, אלו יתחייבו על הכל, 'שבטיכם' כל שבט ושבת יתחייב על שבטו, 'זקניכם ושוטריכם' כל זקן יתחייב על משפחתו, 'כל איש ישראל' הם ההמוני, כל אחד יתחייב על בני ביתו.

ובטעם הדבר שמי שאינו מוחה נתפס בעון החוטא, כתב המהר"ל בנתיבות עולם (נתיב התוכחה פ"ב) וז"ל: כל

גם אתם זכותם לישועה
זכות רבנו האור החיים הקדוש?
 כתבו לנו
 למייל המערכת m028039999@gmail.com
 או לפקס 02-5385689
 או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

אור הישועות
מכתבי הלומדים

נס שאירע בזכות לימוד ה'אור החיים' כליל פורים

סיפור שארע עמי כליל פורים השנה, קיבלתי על עצמי ללמוד את כל ספר ראשון לציון על מגילת אסתר של האור החיים' הקדוש. זו היתה משימה גדולה במיוחד, כיון שמדובר כליל פורים אחרי יום צום ויום עבודה ארוך מאוד, והייתי מאד עייף, והיו גם קטעים שלא כ"כ הבנת, אך נעזרתי בפירושים המבארים את הספר. לאחר זמן רב בו למדתי התחלתי להרגיש כבר עייפות שתוקפת אותי, אך התעקשתי לסיים את הספר הקדוש כליל פורים הידוע כלילה גדול ונשגב מאד ומסוגל לישועות רבות. ואכן לאחר כמה שעות סיימתי את לימוד הספר. כשיצאתי מבית המדרש בשעה מאוחרת לא שמתי לב שמכונית נוסעת במהירות לעברי, הנהג שלא הספיק לעצור פגע בי עם מכוניתו בעוצמה, אך בצורה פלאית, עפתי הצידה ויצאתי במכות יבשות בלבד. קמתי בריא ושלם, כאשר הנהג אינו מאמין למראה עיניו. אני בטוח כי יצאתי מכך בנס בזכות לימוד ה'אור החיים' כליל פורים, וראויה זכות זו להגן עלי.

אני מודה לכם מאד, ואבקש שתפרסמו את הנס ברבים.

ירוחם פ. טאראנטא

מחוברים לחיים
 לשמיעת שיעורים ודרשות
חיגו: 03-617-1077

